

Mr. sc. Amer Osmić
Univerzitet u Sarajevu/University of Sarajevo
Fakultet političkih nauka/Faculty of Political Sciences

UDK 168.522 (049.3)

**EPISTEMOLOŠKO-METODOLOŠKI PRISTUP ISTRAŽIVANJU U
DRUŠTVENIM ZNANOSTIMA¹**

**EPISTEMOLOGICAL AND METHODOLOGICAL APPROACH TO
RESEARCH IN SOCIAL SCIENCES²**

Sažetak

Tekst je prikaz knjige Metodološke rasprave: Epistemološko-metodološki pristup znanosti Senadina Lavića (Fakultet političkih nauka Univerziteta u Sarajevu, Sarajevo, 2014).

Summary

*The following text is a review of the book under the title of **Methodological debates Epistemological and methodological approach to science** by Senadin Lavić (University of Sarajevo Faculty of Political Sciences).*

Knjiga *Metodološke rasprave: Epistemološko-metodološki pristup znanosti*, autora Senadina Lavića, sadržajem je tako konstruirana da kroz 272 stranice znanstvenog elaborata čitaocu daje bazičnu sliku metodološko-epistemološkog shvatanja u društvenim istraživanjima. Rukopis je vrijedan znanstveni doprinos u oblasti društvenog empirijskog istraživanja, koja je prilično deficitarna na našem govornom području. *Metodološke rasprave* su, pored uvodnog, podijeljene u još dva dijela i to „Metodološke pozicije u 20. stoljeću“ i dio koji analizira vrlo važan, gotovo zanemaren odnos metodologije i historiografije.

¹ Prikaz knjige prof. dr. Senadina Lavića *Metodološke rasprave: Epistemološko-metodološki pristup znanosti* (Fakultet političkih nauka Univerziteta u Sarajevu, Sarajevo, 2014).

² A review of the book by Prof. Dr. Senadin Lavić - *Methodological Debates Epistemological and Methodological Approach to Science* UNSA Faculty of Political Sciences, Sarajevo 2014.

U uvodnom dijelu Lavić daje prikaz osnovnih epistemološko-metodoloških crta u društvenim znanostima, gdje kroz detaljnu analizu ukazuje na spregu između znanosti, metoda i metodologije. Potpuno novi pristup analiziranja i interpretacije metodologije, kao „zasebne“ znanstvene discipline, na našem govornom području uočljiv je u uvodnom poglavlju, jer autor ne tretira metodologiju kao statičnu, dovršenu znanstvenu disciplinu ili, kako konstatira, „izolirano i mrtvo polje vječnih definicija i koncepcija znanja“. Vješto postavljanje metodologije u kontekst dinamičnih znanstvenih disciplina diferencira ovu knjigu od mnogih drugih koji su prezentirane na našem govornom području.

U knjizi *Metodološke rasprave* polazi se od znanstveno-teorijskih osnova metodologije gdje autor ukazuje na ključne *-izme* bez kojih izučavanje metodologije gotovo gubi smisao, te ukazuje na dva društveno-znanstvena teorijska stava, bihevizizam i istraživanje djelovanja (*Action Research*).

U nastavku Lavić daje prikaz osnova empirijskih društvenih istraživanja te kroz logičko-istraživački algoritam uvodi osnovne procedure istraživanja (*hipoteza, varijabla, indikator*) koje osiguravaju provođenje istraživačke ideje i rješavanje određenog problema. Struktura uvodnog dijela nadalje nudi i zanimljivu interpretaciju tri metodološka pristupa u istraživanju – kvantitativni, kvalitativni i „miks-metod“, te kako je i na koji način moguća integracija kvalitativnog i kvantitativnog pristupa u metodologiji (*Q and Q*).

U poglavlju „Otklon od tradicionalne metodologije“ Lavić konstatira da „više nismo opčinjeni operacionalizacijama znanstveno-metodoloških pojmova koji osiguravaju ispitivanje deduktivnih i induktivnih relacija između znanstvenih iskaza.“ Upravo na ovom tragu autor navodi da pored dva metodološka pristupa, kvantitativnog i kvalitativnog, imamo i „miks-metod“ kao podskup multimetodskog istraživanja u kojem je ono što je učeno iz jednog partikularnog metoda integrirano u aplikaciju drugog metoda, što na ovaj način nije prezentirano na našem govornom području. Također, autor ističe važnost promišljanja o integraciji metoda u radu znanosti i daje jasan prikaz kako integrirati pristupe u metodologiji društvenih znanosti, gdje konstatira da u okviru metodoloških refleksija postoji opasnost da se izgubi kontakt s predmetom i teorijskim diskusijama unutar određene znanosti, te da se istraživačkoj praksi nametnu sterilni koncepti i neprovediva pravila koja nastaju u nekom carstvu slijepog metodologa, te je neophodno uspostaviti saradnju između metodologa i saradnika koji vode empirijska istraživanja i postavljaju teorijska pitanja o radu i sadržaju vlastite znanosti.

U poglavlju „Metodološke pozicije u 20. stoljeću” autor prezentira i prikazuje relaciju logički empirizam – kritički racionalizam – socijalni konstruktivizam – metodološki interpretacionizam i socijalni konstrukcionizam, jer je naš odnos, kako i sam autor interpretira, prema zbilji u kojoj živimo nezamisliv bez „skice zbilje“ ili „nacrtanja djelanja” u zbilji. Ako uzmemo u obzir da se udžbenik *Sociološki metod* Vojina Milića tretira kao paradigma izučavanja metodologije u bivšoj Jugoslaviji – koji se javlja u periodu reafirmacije sociologije i početka, može se reći, profesionalizacije jugoslavenskog društva – onda se rukopis *Metodološke rasprave* pojavio u pravo vrijeme odnosno u vrijeme reafirmacije bosanskohercegovačke sociologije i pluralističkog shvatanja racionalnosti u kojoj danas živimo. Metodološku prazninu koju evidentno imamo na našem govornom području od Milića do danas u sociološko-epistemološko-gnoseološkoj literaturi Lavić uspijeva popuniti ovim rukopisom. Razlog tome jeste, između ostalog, što fokus svog rukopisa ne stavlja kao mnogi prije njega na kvantitativnu metodologiju, odnosno puko slijedenje šest, osam, trinaest itd. faza istraživačkog procesa, koje dakako spominje, nego im pridaje pažnje onoliko koliko zaista zaslužuju prema shvatanju mnogih zapadnih istraživača koje autor navodi.

Treći dio knjige posvećen je odnosu metodologije i historiografije. Upravo historiografija ima izuzetan značaj za savremeno bosanskohercegovačko društvo zbog naše povijesti i manipulacija činjenicama koje se skoro svakodnevno prezentiraju i koriste u dnevno-političke svrhe, pa stav Čestalića „da prošlost nije više što je nekad bila” može dobiti i potpuno drugo značenje ako se ovom problematikom ne bave znanstvenici. Upravo ovdje je važnost historiografije kojom se, nažalost, malo ko bavi danas u BiH i posjeduje adekvatna znanja, jer je historiografija područje i humanističkih i društvenih nauka. Senadin Lavić briljantno pravi odnos između historije, metode i znanosti te postavlja kamen temeljac za istraživače koji tendiraju da se bave ovom izuzetno osjetljivom znanstvenom disciplinom.

Ovaj rukopis potkrijepljen je sa 174 znanstveno relevantna izvora i to dominantno stranih istraživača njemačkog i engleskog govornog područja, što je u odnosu na druge metodološko-epistemološke rukopise svojevrsan pionirski rad.

Knjiga *Metodološke rasprave* Senadina Lavića značajan je savremeni pregled, kako kaže Nijaz Ibrulj, „pluralistički orijentiranih epistemoloških teorija i metodoloških ishodišta, te pokazuje principe njihovog odvajanja od klasičnih i tradicionalističkih shvatanja znanja i znanosti.”

Knjiga *Metodološke rasprave: Epistemološko-metodološki pristup znanosti* autora Senadina Lavića predstavlja metodološki, sociološki i filozofski egzemplar za čitaoce i kao takva spada u sam vrh metodološke i znanstvene misli u Bosni i Hercegovini. Zbog svega navedenog ovaj rukopis sa intelektualnom radošću preporučujem kao literaturu kako studentima tako i svakome ko se na bilo koji način bavi društvenim i humanističkim znanostima.